

Sygn. akt I ACa 1551/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Marzanna Góral

Sędzia SA Bogdan Świerczakowski (spr.)

Sędzia SO (del.) Anna Szymańska – Grodzka

Protokolant st. sekr. sąd. Joanna Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 4 czerwca 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. i A. W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 22 czerwca 2012 r.

sygn. akt II C 834/09

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. na rzecz (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

Sygn. akt I ACa 1551/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie utrzymał w mocy nakaz zapłaty z dnia 17 sierpnia 2009 r. wydany w sprawie II Nc 127/09, w którym zasądził od pozwanych: A. sp. z o.o z siedziba w B. i A. W. solidarnie na rzecz (...) Spółka Akcyjna w W. kwotę 129.059,08 zł wraz z odsetkami i kosztami procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych:

(...) S.A. w dniu 31 marca 2004 r. zawarł z (...) Sp. z o.o. z siedzibą w B. (obecna nazwa (...) Sp. z o. o. z siedzibą w B.) umowę leasingu nr (...), na podstawie której (...) Sp. z o. o. dostał do używania i pobierania pożytków samochód ciężarowy marki B. (...) od na okres 35 miesięcy. Na zabezpieczenie jej wykonania spółka wystawiła weksel własny in blanco, opatrzony datą wystawienia 2 kwietnia 2004 r., który poręczył za wystawcę weksla A. W.. Do weksla została dołączona deklaracja wekslowa upoważniająca do wypełnienia weksla do kwoty stanowiącej równowartość wszystkich

wymaganych, lecz nie zapłaconych należności przysługujących z tytułu zawartej umowy leasingu, a w szczególności należności z tytułu opłat leasingowych, odszkodowań, kar umownych lub zwrotu kosztów.

W dniu 10 stycznia 2005 r. doszło do utraty przedmiotu leasingu. Na skutek dokonanego rozboju na pracownikach pozwanego leasingowany pojazd został zabrany przez nieznanych sprawców wraz z kluczykami oraz pozwoleniem czasowym, co skutkowało przedterminowym rozwiązaniem umowy leasingu na podstawie § 5 pkt 2 OWUL. O powyższym skutku pozwany został poinformowany pismem z dnia 19 stycznia 2005 r. i jednocześnie zobowiązany do zapłaty kwoty 129.059,08 zł, jako sumy otwartych opłat leasingowych i wartości końcowej, zdyskontowanych zgodnie z umowa stopą 1 miesięcznego WIBOR.

Szkoda została zgłoszona przez pracowników spółki (...). Korespondencję ubezpieczyciel kierował do właściciela pojazdu – leasingodawcy, który przesyłał ją bezpośrednio do leasingobiorcy. Oświadczenia i czynności w postępowaniu likwidacyjnym prowadzone były przez przedstawicieli spółki (...) sp. z o.o., która w tamtym okresie użytkowała pojazd.

(...) sp. z o.o. wytoczyła powództwo o odszkodowanie, które zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z 1 września 2005 r. (Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda od tego wyroku w dniu 22 grudnia 2005 r.) Przyczyną oddalenia powództwa było nie zachowanie przez (...) sp. z o.o. obowiązków wynikających z umowy ubezpieczenia, polegających na niedostarczeniu ubezpieczycielowi w postępowaniu likwidacyjnym zapasowych kluczyków do pojazdu oraz dowodu rejestracyjnego pojazdu nie później niż 2 dni od daty zgłoszenia szkody.

W dniu 9 listopada 2006 r. (...) S.A. uzupełnił weksel in blanco wydany na zabezpieczenie wykonania umowy leasingu przez (...) sp. z o.o. z poręczeniem A. W. na kwotę 129.059,08 zł oznaczając termin płatności na 9 listopada 2006 r. i pismem z dnia 10 maja 2007 r. wezwał zobowiązanych z weksla do jego zapłaty. Jednocześnie poinformował, iż weksel został przedstawiony do zapłaty w miejscu jego płatności w W., w siedzibie spółki.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy odniósł się do podniesionego przez pozwanych zarzutu nieistnienia roszczenia wekslowego na skutek wygaśnięcia stosunku podstawowego (umowy stanowiącej podstawę jego uzupełnienia). Uznał zarzut ten za niezasadny, gdyż roszczenie wekslowe wynika bezpośrednio z treści weksla. Samodzielność i abstrakcyjność zobowiązania wekslowego powoduje, że jest ono niezależne od przyczyny i podstawy prawnej, która spowodowała jego zaciągnięcie (por. A. Szpunar, M. Kaliński, Komentarz do prawa wekslowego i czekowego, wyd. LexisNexis 2003, s.30). Oznacza to, że już na podstawie samego weksla wierzyciel może domagać się zapłaty od dłużnika oznaczonej sumy pieniężnej, a nieprawidłowość lub brak przyczyny prawnej nie ma wpływu na ważność zobowiązań wekslowych. Taki charakter mają również weksle niezpełne w chwili ich wystawienia (weksle in blanco). Różnica polega jedynie na tym, że w przypadku sporu między wystawcą weksla i remitentem wiąże je zawarte porozumienie (art. 10 prawa wekslowego), dlatego wystawca weksla może podnosić także zarzuty subiektywne, wynikające ze stosunku podstawowego łączącego go z wierzycielem. W szczególności, wystawca może wykazywać bezpodstawność roszczenia cywilnoprawnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2005 r., sygn. IV CK 362/04; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2004 r., sygn. akt III CK 408/02), albo wykazać, że uzupełniono weksel o kwotę wyższą niż kwota, na której wpisanie pozwalało porozumienie wekslowe. Ciężar dowodu, że weksel został uzupełniony niezgodnie z porozumieniem spada na dłużnika wekslowego (wyrok SN z 24 lutego 1928 r., Przegląd Sądowy 1928 r., poz. 544, wyrok z 2 maja 1929 r. OSP 1929, nr 8, poz. 511, wyrok SN z 18 listopada 1999 r. I CKN 215/98 OSNC 2000 r., nr 7-8, poz. 128; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2010 r., sygn. IV CSK 109/10). Pozwani, zarzucając niezgodność wypełnienia weksla z deklaracją wekslową powinni wykazać, że na podstawie deklaracji wekslowej nie byli zobowiązani do zapłaty kwoty na którą weksel został uzupełniony, ewentualnie, że należność została już uiszczona, lub, że należna kwota jest w rzeczywistości niższa, niż ujęta w wekslu. Zgodnie z treścią podpisanej przez strony deklaracji wekslowej powód był upoważniony do wypełnienia weksla do kwoty stanowiącej równowartość wszystkich wymagalnych, lecz nie zapłaconych należności przysługujących jej z tytułu umowy leasingu, zarówno w okresie mocy wiążącej umowy leasingu, jak i po jej rozwiązaniu lub wygaśnięciu. Zdarzeniem które spowodowało wygaśnięcie umowy była utrata przez korzystającego przedmiotu leasingu na skutek kradzieży, o czym wyraźnie stanowi § 5 ust. 2 pkt 1 OWUL. Sposób rozliczenia umowy został szczegółowo opisany w

§ 5 ust. 3 OWUL, który ma zastosowanie także w wypadku odmowy wypłaty odszkodowania przez ubezpieczyciela. Nie są trafne argumenty pozwanych, że taki sposób rozliczenia umowy odnosi się wyłącznie do sytuacji zniszczenia przedmiotu leasingu. W szczególności § 5 ust. 3 i ust. 4 OWUL czytany łącznie z § 5 ust. 2 i 8 OWUL wskazuje, że w przypadku utraty części przedmiotu leasingu do wzajemnych rozliczeń stosuje się zasady rozliczania z § 5 ust. 3 i 4 OWUL. Nie ma również uzasadnienia kwestionowana przez pozwanych wysokość uzupełnionej sumy wekslowej, która wprost wynika ze szczegółowych zasad wyliczenia określonych w § 5 ust. 3 i 4 OWUL.

Podstawę rozliczenia korzyści finansującego stanowi art. 709⁵ § 3 k.c., który niezależnie od postanowień umownych, w przypadku gdy finansujący żąda natychmiastowej zapłaty wynagrodzenia, wymaga pomniejszenia o korzyści uzyskane z przedterminowego uzyskania całości środków z umowy. Takim potrąceniem korzyści jest dokonanie dyskonta przedterminowo uzyskanych środków oraz potrącenie kwoty uzyskanej ze sprzedaży lub ponownego oddania w leasing odebranego przedmiotu leasingu, co w rozpoznawanej sprawie nie miało miejsca z uwagi na utratę przedmiotu leasingu na skutek kradzieży i nie uzyskanie odszkodowania od ubezpieczyciela.

Do kategorii uzyskanych korzyści z tytułu natychmiastowej zapłaty nie należą pozycje wskazane przez pozwanych w piśmie z dnia 19 sierpnia 2010 r. (k. 284 – 285).

Jako niezasadny ocenił Sąd zarzut pozwanych naruszenia przez powódkę zasad współzycia społecznego poprzez zaniechanie obowiązków wynikających z umowy ubezpieczenia przedmiotu leasingu. Zgodnie z § 2.5 OWUL obowiązek ubezpieczenia przedmiotu leasingu spoczywał na powodzie, jako finansującym umowę oraz właścicielu przedmiotu leasingu. Zapłacona składka ubezpieczenia była refakturowana na korzystającego (§ 2.6 OWUL). Stosownie jednak do treści § 5.3 OWUL na pozwanej spółce, jako korzystającym, spoczywał obowiązek doprowadzenia do jak najszybszej likwidacji szkody przez zakład ubezpieczeń. Pozwana (...) Sp. z o. o. jako podmiot profesjonalny powinna być świadoma obowiązków związanych z likwidacją ewentualnej szkody przez zakład ubezpieczeń. Przede wszystkim, działając we własnym interesie, winna dopilnować wszelkich formalności związanych z likwidacją szkody, w szczególności dostarczyć ubezpieczycielowi wszelkich dokumentów i informacji. Zarzucanie powodowi działania sprzecznego z zasadami współzycia społecznego, które doprowadziło do oddalenia powództwa o zapłatę odszkodowania dochodzonego od ubezpieczyciela, jest nieuzasadnione. Z treści uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku wynika, iż przyczyną nieuzyskania odszkodowania było zaniechanie dokonania czynności w postępowaniu likwidacyjnym. Argumentacja pozwanych, iż obowiązki te spoczywały na powodzie, jest nietrafna. Istotą umowy leasingu jest korzystanie z przedmiotu leasingu przez inny podmiot niż właściciel rzeczy. To pracownicy pozwanego użytkowali samochód, będący przedmiotem umowy. Pozwana dysponowała dokumentacją pojazdu, w tym dowodem rejestracyjnym oraz dwoma kompletami kluczyków. Pracownicy pozwanego znali okoliczności zaboru pojazdu przez osoby trzecie i tylko oni mogli składać oświadczenia co do przebiegu zdarzenia. Zarzucanie, że to powód nie złożył tych dokumentów oraz kluczyków, co spowodowało odmowę wypłaty odszkodowania jest bezpodstawne. Drugi komplet kluczyków był w prywatnym mieszkaniu prezesa spółki (...), a dowód rejestracyjny, po jego odebraniu z Wydziału Komunikacji, został wydany pracownikowi pozwanej spółki.

Wskazanie kwoty 10.000 zł w treści urzędowego blankietu weksla nie ogranicza stron co do wysokości sumy wekslowej, jeżeli upoważnia do tego porozumienie wekslowe (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2003 r., sygn. akt I CKN 434/01). Porozumienie wekslowe upoważniało powoda do uzupełnienia weksla do kwoty wszystkich wymagalnych, lecz nie zapłaconych należności z tytułu zawartej umowy leasingu.

Odnosząc się do zarzutu nieprzedstawienia weksla do zapłaty i tym samym przedawnienia roszczenia wekslowego Sąd stwierdził, umowa leasingu została rozwiązana z dniem 31 stycznia 2005 r., zaś weksel zabezpieczający jej wykonanie został uzupełniony 9 listopada 2006 r., o czym zresztą pozwany był informowany w piśmie z dnia 24 października 2006 r. Pismo to zostało skutecznie doręczone pozwanemu, o czym świadczy jego odpowiedź z dnia 7 listopada. Skoro umowa leasingu została rozwiązana w styczniu 2005 r., trzyletni termin przedawnienia roszczeń powoda z tej umowy upłynąłby w styczniu 2008 r., a weksel został uzupełniony w listopadzie 2006 r. Należy jednak wskazać, że w przypadku weksli in blanco, brak podania terminu płatności oznacza upoważnienie wierzyciela wekslowego do uzupełnienia weksla dowolną datą, przed upływem terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego

(por. A. Szpunar, M. Kaliński, Komentarz do prawa wekslowego i czekowego, wyd. LexisNexis 2003, s.70; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2008 r., sygn. akt II CSK 522/07). Od momentu uzupełnienia weksla datą płatności, staje się on płatny w oznaczonej dacie i roszczenia z tego weksla przedawniają się zgodnie z art. 70 ust. 1 w zw. z art. 103 ust. 1 pr. wekslowego z upływem 3 lat od dnia płatności weksla (por. wyrok SN z dnia 31.01.2007r., sygn. II CSK 426/06). W niniejszej sprawie dniem płatności jest data 9 listopada 2006 r., natomiast roszczenie ze stosunku podstawowego, tj. umowy leasingu, przedawniłoby się w styczniu 2008 r. Zobowiązanie z weksla przedawnić się mogło najwcześniej w z dniem 9 listopada 2009 r., a pozew został wniesiony przed upływem tego terminu.

Ubocznie Sąd jeszcze wskazał na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 2 października 2003 r., sygn. akt I CK 241/02, że przedstawienie weksla do zapłaty nie jest warunkiem powstania roszczenia. Nieprzedstawienie weksla do zapłaty we właściwym terminie powoduje, stosownie do art. 53 pr. wekslowego, jedynie utratę prawa wobec zwrotnych dłużników wekslowych. Natomiast w stosunku do wystawcy weksla własnego ma taki skutek, że może on złożyć sumę wekslową do depozytu sądowego na koszt i niebezpieczeństwo posiadacza weksla (art. 42 prawa wekslowego) oraz taki, że odsetki za zwłokę nie obciążają wystawcy od dnia płatności wskazanego na wekslu. Wystawca nie może zwolnić się od odpowiedzialności za zapłatę (art. 9 prawa wekslowego), jego odpowiedzialność utrzymuje się niezależnie od tego czy przedstawiono mu weksel do zapłaty we właściwym terminie (art. 53, 103 i 104 prawa wekslowego). To samo odnosi się do poręczyciela głównego dłużnika wekslowego (art. 30 prawa wekslowego), odpowiada on bowiem tak samo, jak ten za kogo poręczył (art. 32 ust. 1 prawa wekslowego).

Głównym dłużnikiem z weksla, a więc takim dłużnikiem, na którym ciąży przede wszystkim obowiązek zapłaty sumy wekslowej, jest w wekslu własnym jego wystawca. Dłużnik ten nie może zwolnić się od odpowiedzialności za zapłatę (art. 9 prawa wekslowego). Jego odpowiedzialność utrzymuje się niezależnie od tego czy przedstawiono mu weksel do zapłaty we właściwym terminie (art. 53, 103 i 104 prawa wekslowego). To samo odnosi się do poręczyciela głównego dłużnika wekslowego (art. 30 prawa wekslowego). Poręczyciel wekslowy odpowiada bowiem tak samo, jak ten za kogo poręczył (art. 32 ust. 1 prawa wekslowego), to jest w takim samym rozmiarze i takich samych granicach, co osoba, za którą poręczył (por. m.in. SN w wyroku z dn. 17.02.1982 r., sygn. akt I CR 13/82).

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty Sąd uznał zarzuty wniesione przez pozwanych za całkowicie niezasadne i na podstawie art. 496 k.p.c. utrzymał w całości nakaz zapłaty z dnia 17 sierpnia 2009 r.

Obaj pozwani wnieśli apelację, z tym, że apelacja A. W. została odrzucona – prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 14 listopada 2012 r. (k.452).

Pozwany (...) sp. z o.o. zaskarżył wyrok w całości, zarzucając:

1. naruszenie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. poprzez prowadzenie postępowania cywilnego w fakcie trwania postępowania karnego przed Sądem Okręgowym w Warszawie, sygn. akt XVIII K 190/08, dotyczącego sprawców kradzieży pojazdu mechanicznego marki B. (...), który był przedmiotem umowy leasingu pomiędzy (...) Sp. z o.o. w B., a (...) Sp. z o.o. w W., a którzy to sprawcy zobowiązani są do naprawienia szkody względem (...) S.A., a okoliczność ta ma bezpośredni wpływ na przeprowadzenie postępowania w niniejszej sprawie, które winno zostać zawieszona do momentu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy sygn. akt XVIII K 190/08, a co stanowi istotne naruszenie przepisów postępowania;

2. naruszenie art. 21 ustawy - Prawo wekslowe poprzez błędne uznanie, iż przedstawienie weksla wystawcy do przyjęcia miało miejsce zgodnie z art. 21 Prawa wekslowego, podczas gdy przedstawienie oryginału weksla do przyjęcia wystawcy nie miało miejsca zgodnie z treścią tego przepisu, co uniemożliwiło zapoznanie się z treścią weksla, poprawnością jego wypełnienia przez posiadacza weksla w zakresie formalnym jak i dotyczącym wysokości sumy wekslowej, co stanowi istotne naruszenie przepisów prawa materialnego, a co uniemożliwia bezpośrednio dochodzenie praw wynikających z weksla, którego oryginał nie został przedstawiony do przyjęcia wystawcy.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i zasądzenie od powoda kosztów procesu za obie instancje.

Powód wniósł o oddalenie apelacji pozwanej spółki i zasądzenie a jego rzecz kosztów za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c., ponieważ ustalenie tożsamości i ewentualne skazanie sprawców kradzieży przedmiotowego samochodu nie miałyby wpływu na wynik niniejszego postępowania, w którym zostało zgłoszone roszczenie wekslowe, a wobec treści zarzutów od nakazu zapłaty, Sąd rozważał także przesłanki odpowiedzialności kontraktowej pozwanych (badał stosunek podstawowy). Odpowiedzialność sprawców przestępstwa ma charakter odpowiedzialności deliktowej, zaś pozwanych – wekslowej i zarazem *ex contractu*. Zatem w grę wchodzi odpowiedzialność *in solidum*, zwana także solidarnością niewłaściwą, nieprawidłową, niepełną lub przypadkową, która nie jest uregulowana w ustawie, a polega na tym, że kilka podmiotów na podstawie odrębnych stosunków prawnych jest zobowiązanych do naprawienia szkody, przy czym spełnienie świadczenia przez jedną osobę zwalnia pozostałe z obowiązku świadczenia względem poszkodowanego, mimo że nie występuje solidarność bierna ze względu na brak stosownego uregulowania w ustawie lub w umowie (por. np. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2007r., III CZP 66/07, OSNC 2008/9/98). W takim przypadku, podobnie jak przy solidarnej odpowiedzialności, do wierzyciela należy decyzja, czy dochodzić należności od wszystkich dłużników, czy tylko od niektórych. W odniesieniu do rozpatrywanego sporu oznacza to, że nawet skazanie za przestępstwo nie wpływałoby na zasadność niniejszego powództwa, ani też nie obligowałoby powoda do wystąpienia z roszczeniem przeciwko sprawcom deliktu, być może i tak ostatecznie nieskutecznego, z racji ich niewypłacalności. Z punktu widzenia wierzyciela istotne jest dokonanie takiego wyboru, który stwarza największą szansę zaspokojenia. Ta zaś w przypadku dochodzenia roszczenia wobec sprawców kradzieży jest zwykle mniejsza niż wobec kontrahenta.

Również drugi zarzut apelacji jest chybiony. Został tak skonstruowany i uzasadniony, jakby dotyczył weksla trasowanego, mimo, że przedmiotem sprawy jest weksel własny. Jak słusznie zaznaczył powód w odpowiedzi na apelację, art. 103 ustawy – Prawo wekslowe nie wymienia artykułu 21 pośród przepisów mających zastosowanie do weksla własnego. Użyte przez skarżącego w odniesieniu do T. sp z o.o. określenie „trasat” jest błędne. Podmiot ten (obecnie (...) sp. z o.o.) ma status wystawcy weksla a nie trasata, czyli osoby, której wystawca polecił zapłatę sumy wekslowej na rzecz oznaczonej osoby. Przyjęcie weksla przez trasata w miejscu zamieszkania ma istotne znaczenie dlatego, że wskazanie kogoś jako trasata nie czyni jeszcze z niego dłużnika wekslowego. Staje się on zobowiązany z weksla dopiero z chwilą zaakceptowania go (przyjęcia). Od tego momentu jest akceptantem, czyli przyjemcą weksla.

Opisana konstrukcja w ogóle nie dotyczy relacji jaka zaistniała między stronami tego procesu na podstawie weksla własnego, w którym zobowiązany wekslowo jest sam wystawca (i poręczyciel). Wbrew stanowisku skarżącego, Sąd I instancji nie miał zatem obowiązku dokonywania analizy roszczenia z uwzględnieniem treści art. 21 ustawy – Prawo wekslowe.

Z przedstawionych względów, przyjmując za swoje ustalenia Sądu Okręgowego i dzieląc ocenę prawną zaprezentowaną przez ten Sąd w motywach zaskarżonego rozstrzygnięcia, Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c., orzekając o kosztach przy zastosowaniu zasady odpowiedzialności za wynik procesu (art. 99 w zw. z art. 98 k.p.c.), z uwzględnieniem minimalnej stawki wynagrodzenia radcy prawnego.